

نگاهی به نظام تأمین اجتماعی سه لایه در کشور هلند

می شود. این مستمری برای خویش فرمایان و کارآفرینان به واسطه آنکه در لایه دوم طرح بازنشستگی شغلی ندارند، کارگران مشغول در صنایع فاقد طرح های بازنشستگی جمعی و افرادی که خواهان افزایش مستمری بازنشستگی خود هستند، جذاب است. به بیان دیگر لایه سوم نظام بازنشستگی هلند از رویکرد پس انداز - درآمد داوطلبانه به صورت فردی برای دوران بازنشستگی برخوردار است. مشارکت های انجام شده تحت این لایه معمولاً از مزیت مالیاتی برخوردارند، هرچند مزایای بازنشستگی آینده افراد مشمول مالیات خواهد بود. بانک مرکزی هلند علاوه بر نظارت روی طرح های بازنشستگی لایه دوم، عهده دار رصد مؤسسات مالی ارائه دهنده طرح های لایه سوم مانند شرکت های بیمه و بانک های به شمار می رود. پس اندازه های اختیاری این لایه، عمدتاً توسط خویش فرمایان، افراد فاقد کارفرما یا افرادی که طرح بازنشستگی شغلی ندارند صورت می پذیرد و به واسطه وسعت دو لایه اول و دوم نظام بازنشستگی کشور هلند، لایه سوم نسبتاً کوچک است. در این لایه افراد می توانند برای جبران کمبود احتمالی وجوه پس اندازی خود برای تأمین مخارج دوران بازنشستگی، پس انداز خود را افزایش دهند. در هلند خود کارمندان نمی توانند طرح های مستمری خودشان را تنظیم کنند. آن ها و افراد دارای مشاغل آزاد، این امکان را دارند که مبلغی را به صورت مقرری سالیانه در محصولات مالی مناسبی برای افرادی که به دنبال کسب درآمد بازنشستگی یا ثبات و تضمین شده هستند، سرمایه گذاری کنند. افراد باید اجازه کسر حق بیمه را بدهند. در این صورت حق بیمه به شکل مالیات بر درآمد کسر خواهد شد. قابل ذکر است در صورتی که کارفرما برنامه مستمری تکمیلی را تنظیم کرده باشد، مقرری سالیانه امکان پذیر نیست. این لایه برای افرادی است که به آن ها مستمری لایه دوم تعلق نمی گیرد. به طور کلی لایه سوم، شامل پس انداز غیر اجباری از طریق شرکت های بیمه عمر در کشور هلند نسبتاً اندک است.

شایان ذکر است در هلند طرح های بازنشستگی پیش از موعد در سطح پایه وجود ندارد و مستمری بازنشستگی پایه قبل از سن قانونی بازنشستگی (۶۶ سال و چهار ماه در سال ۲۰۲۰) قابل پرداخت نیست. با این حال امکان برداشت زودتر مشارکت ها در طرح های شغلی با تعدیل مزایا بر اساس سال های عدم ارائه خدمت وجود دارد. در سال ۲۰۲۲ به طور متوسط هزینه های عمومی دولت در خصوص طرح های سالمندی شامل مستمری بازنشستگی، مراقبت های بهداشتی و درمان، مراقبت های طولانی مدت، آموزش و مستمری بیکاری در اتحادیه اروپا برابر با ۲۴٫۴ درصد تولید ناخالص داخلی شامل ۱۱٫۴ درصد برای مستمری بازنشستگی ۶٫۹ درصد برای مراقبت های بهداشتی و درمانی ۴٫۴ درصد برای آموزش و ۱٫۷ درصد برای مراقبت های طولانی مدت است. پیش بینی می شود این رقم تا سال ۲۰۷۰ به طور متوسط با ۱٫۲ درصد افزایش به ۲۵٫۶ درصد از GDP افزایش یابد. این مخارج برای کشور هلند در سال ۲۰۲۲ برابر ۲۱ درصد تولید ناخالص داخلی گزارش شده و پیش بینی افزایش ۳٫۵ درصدی برای این کشور عمدتاً به واسطه افزایش هزینه های مراقبت های بهداشتی و درمان و مراقبت های طولانی مدت تا سال ۲۰۷۰ وجود دارد.

سال ۲۰۰۳ صندوق های بازنشستگی با محوریت مسئله پایداری این هدف را به ۷۰ درصد میانگین دستمزدها تقلیل دادند. در این سال قانون کار و امور اجتماعی که هدف آن اصلاح امنیت اجتماعی، به ویژه تمرکز بر مدیریت مزایای سلامت و بیمه از کار افتادگی بود نیز اجرا شد. در حال حاضر منطبق بر آخرین اصلاحات کشور هلند از سال ۲۰۲۳ روند تعدیل و تبدیل طرح های مزایای معین به طرح های مشارکت معین آغاز شده است. در میان طرح های مزایای معین با محاسبه مستمری بر اساس حقوق نهایی حداکثر نرخ تعلق پذیری ۱۶٫۵۷ درصد است؛ بدان معنا که هر یک سال خدمت برای فرد به میزان ۱٫۶۵۷ درصد از حقوق نهایی را برای مستمری انباشت می کند. این نرخ تعلق پذیری پس از ۴۲ سال خدمت نرخ جایگزینی ۷۰ درصدی را برای فرد به ارمغان می آورد. در خصوص طرح های مزایای معین با محاسبه مستمری بر اساس متوسط حقوق دوران اشتغال نیز حداکثر نرخ تعلق پذیری ۱٫۸۷۵ درصد به منظور دریافت سطوح مستمری بالاتر مشمول مالیات است. با وجود آن که مستمری بازنشستگی در این طرح ها منطبق بر قانون، هیچ الزامی به تعدیل و افزایش سالیانه ندارند اما اکثراً تعدیل هایی برای آن ها منظور می شود.

لایه سوم: طرح های بازنشستگی خصوصی

این لایه، مشارکت اختیاری افراد در حساب های بازنشستگی انفرادی خصوصی مانند مستمری های زندگی و سایر پس انداز های خصوصی را در بر می گیرد. لایه سوم به واسطه اختیاری و شخصی بودن آن برای افراد مختلف متفاوت است و به همین دلیل نمی توان برای آن سطوح مزایای مشخصی در نظر گرفت. از سویی، برای کسانی که به دنبال امنیت مالی بیشتر در دوران بازنشستگی هستند یا معتقدند شاید مزایای دو لایه اول و دوم، برای نیازهای بازنشستگی آن ها کافی نباشد، گزینه طرح های بازنشستگی انفرادی خصوصی در نظام بازنشستگی هلند در نظر گرفته شده است. گزینه یاد شده عمدتاً از طریق خرید بیمه عمر یا شرکت در حساب های پس انداز منحصر به فرد بانکی (حساب هایی با مزیت مالیاتی و بدون امکان برداشت تا سن بازنشستگی) حاصل

لایه اول: طرح مستمری بازنشستگی پایه

در این لایه به موجب طرح مستمری بازنشستگی پایه که توسط بانک بیمه اجتماعی اداره می شود، پرداخت مزایای مستمری ثابت برای همه ساکنان از سن قانونی بازنشستگی و با سازوکار تأمین مالی موازنه نقدی رقم می خورد. در سال ۲۰۲۰ سن بازنشستگی طرح مستمری پایه برابر با ۶۶ سال و چهار ماه گزارش شده است. مطابق با سیاست های اصلاحی، این کشور برنامه ای مبنی بر افزایش آن به ۶۷ سال تا سال ۲۰۲۴ و ۷۶ سال و سه ماه تا سال ۲۰۲۸ در دستور کار دارد. همچنین خط مشی های اعلامی دولت هلند مبین اتصال خود کار سن بازنشستگی با فاکتور امید به زندگی است. نرخ انباشت یا تعلق پذیری در این طرح به ازای هر سالی که یک نیروی کار در کشور هلند زندگی کند یا اشتغال داشته باشد ۲ درصد است. در این بین برای افراد سالمند با سطح درآمد بازنشستگی پایین و یا خانوارهایی که کمتر از پنجاه سال در این کشور اقامت دارند و هیچ گونه دارایی ندارند، یک طرح کمک اجتماعی مبتنی بر آزمون وسیع ذیل طرح مستمری بازنشستگی پایه در نظر گرفته شده است.

لایه دوم: طرح بازنشستگی شغلی

این طرح شامل ساختارهای مختلفی همچون مشارکت معین، مزایای معین و ساختار ترکیبی شامل مشارکت معین جمعی است. البته طرح های مزایای معین اکثریت طرح های این لایه را به خود اختصاص می دهند. تقریباً ۸۹ درصد از اعضا، تحت پوشش طرح مزایای معین هستند و سایرین در طرح ها با سازوکار تعهدات مشارکت معین قرار دارند. محاسبه مزایا برای بیش از ۹۹ درصد از شرکت کنندگان در طرح های مزایای معین بر اساس میانگین درآمد مادام العمر آن ها صورت می پذیرد و در کمتر از یک درصد آن ها، این محاسبه مبتنی بر حقوق نهایی یا ترکیبی از این دو انجام می شود. تا آغاز قرن بیست و یکم اکثر برنامه های بازنشستگی برای افراد با سن قانونی بازنشستگی و اشتغال تمام وقت برای دوره چهل ساله با هدف پرداخت ۷۰ درصد دستمزد ناخالص شامل مزایای بازنشستگی عمومی در نظر گرفته می شد اما از

حمیدرضا بیانی نیا کاشانی

روزنامه نگار

گفت‌وگو

نظام های بازنشستگی یکی از ارکان اساسی تأمین رفاه اجتماعی در جوامع مدرن محسوب می شوند و نقش مهمی در تأمین امنیت اقتصادی سالمندان ایفا می کنند. این نظام ها با هدف حمایت از افراد در دوران پس از اشتغال طراحی شده اند و ساختار آن ها در کشورهای مختلف متناسب با شرایط اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی آن جامعه، شکل گرفته است. با توجه به افزایش امید به زندگی و تغییرات جمعیتی، پایداری و کارآمدی این نظام ها به یکی از چالش های مهم سیاست گذاران تبدیل شده است. در این میان کشور هلند، تجربه ای قابل توجه در ایجاد تعادل میان تأمین مالی پایدار و حفظ سطح مناسب رفاه بازنشستگان دارد. در ادامه به بررسی ساختار نظام بازنشستگی این کشور خواهیم پرداخت.

سیستم بازنشستگی در هلند در سال ۱۸۳۲ با تأسیس یک صندوق بازنشستگی برای کارمندان دولتی آغاز شد و در اوایل قرن بیستم برخی از اولین طرح های شغلی را در خود جای داد. شکل کنونی نظام بازنشستگی در این کشور تا حد زیادی ساختار خود را از قوانین وضع شده در دهه ۱۹۵۰ و تقریباً دو نسل قبل تر از بیان اولیه چارچوب نظام چندلایه گرفته است. با این حال، نظام بازنشستگی در این کشور شباهت بسیاری با مدل چندلایه دارد. در حقیقت نظام رفاه هلند را می توان ترکیبی از مدل هایی دانست که از طریق تضمین مستمری پایه و متنوع سازی طرح های پس انداز بازنشستگی، سعی در تأمین رفاه سالمندان دارند. این سیستم دارای یک لایه اول با ارائه مستمری با نرخ ثابت به تمام شهروندان و لایه دوم با ارائه مستمری بازنشستگی به افراد شاغل متناسب با سنوات بازار کار آنان در کنار لایه سوم با سازوکار مشارکت اختیاری است. هم گام با نظام رفاه در کشور هلند، بانک بیمه اجتماعی نیز در سال ۱۹۰۱ تأسیس و متناسب با تحولات سیستم تأمین اجتماعی هلند اصلاح شد. این بانک که در ابتدا به بانک بیمه ملی موسوم بود، اولین سازمان اجرا کننده طرح های بیمه اجتماعی قلمداد می شد. نظام تأمین اجتماعی کشور هلند عمدتاً با هدف کمک به افراد و خانوارهایی با موقعیت مالی چالش برانگیز پایه ریزی شده است. در این بین مصادیقی همچون بیکاری، ناتوانی، بیماری یا درآمد مستمری نا کافی، منشأ ایجاد چالش در وضعیت مالی افراد تلقی می شود. در این نظام به واسطه وجود طرح بیمه پایه با نرخ ثابت، همه سالمندان به طور جمعی حمایت می شوند و افراد با درآمد بالا نسبت به افرادی که حقوق کمتری دریافت می کنند، سهم بالاتری می پردازند. سیستم بازنشستگی هلند ترکیبی از یک سیستم موازنه نقدی تأمین مالی مزایای بازنشستگان از طریق مشارکت های بیمه ای جمعیت شاغل و یک سیستم سرمایه گذاری فردی است. در سیستم سرمایه گذاری فردی، افراد سطوح مستمری دولتی دریافتی خود را از طریق سرمایه گذاری پس انداز های خود با ریسک های متنوع افزایش می دهند. در حقیقت نظام بازنشستگی در کشور هلند از یک ساختار سه لایه تشکیل شده است.

محمد کلهر
کارشناس اقتصادی

پایانیت

آسیب شناسی خصوصی سازی در ایران

خصوصی سازی به عنوان یکی از راهکارهای اصلاح ساختار اقتصادی، همواره مورد توجه سیاست گذاران بوده است. اما وقتی وضعیت شرکت هایی که به بخش خصوصی واگذار شده اند را مورد بررسی قرار می دهیم، مشاهده می کنیم برخی از اهداف مورد نظر در این زمینه همچون افزایش کارایی، بهبود عملکرد بنگاه های اقتصادی، کاهش تصدی گری دولت و توسعه رقابت در عرصه اقتصاد تحقق نیافته یا اگر هم محقق شده با چالش های جدی مواجه بوده است. یکی از عمده مشکلات فعلی در کشورمان در بحث خصوصی سازی، نوع واگذاری هاست. عمده واگذاری ها به خاطر رد دیون است و عملاً خریدار، مالک شرکتی خواهد شد که در آن هیچ آشنایی ندارد و یا آنکه صرف داشتن پول شرکتی فروخته می شود که مالک جدید قابلیت مدیریت آن را ندارد.

عمده دلیل این اتفاقات به دلیل عدم توانایی و نداشتن علم و دانش مدیرانی است که در برخی دولت های پیشین کار واگذاری را انجام داده اند. در واقع مجریان روی اهداف اصلی خصوصی سازی تمرکز نکرده اند. همچنین باید به فرایند خصوصی سازی نیز اشاره کرد؛ زیرا اساس این پروسه در ایران با معضلات جدی مواجه است. عموماً فرایند واگذاری ها موجب شده تا خصوصی سازی شرکت ها با مشکلات زیادی روبه رو شود. حتی اگر مجریان تمام تلاش خود را به کار می برند، به دلیل وجود نقض های اساسی در طراحی اولیه این روند، امکان موفقیت آن بسیار کم بود.

ناید فراموش کرد اصل خصوصی سازی بر این محور است که یک دستگاه یا شرکتی که کارا نیست و با بهره وری پایین کار می کند، با واگذاری به بخش خصوصی سروسامانی بگیرد اما مسئله اینجاست وقتی این شرکت واگذار می شود، بعد از مدتی تعطیل شده و وضعیتش به گونه ای است که در آستانه تعطیلی قرار می گیرد. به نظر می رسد ضروری است تا در کنار اهلیت مالی، اهلیت رفتاری نیز در دستور کار قرار گیرد. تاکنون این مسئله اجرایی نشده؛ زیرا وقتی شرکت واگذار می شود، سازمان خصوصی سازی فکر می کند کار خود را انجام داده و دیگر نظارتی بر عملکرد شرکت وجود ندارد.

یکی دیگر از مشکلات بزرگ در مسیر خصوصی سازی، نگاه بودجه ای به خصوصی سازی بوده است؛ یعنی واگذاری برای کسب بودجه مورد توجه قرار گرفته که در این مسیر باید متذکر شد رد دیون نسبتی با واگذاری ندارد و خصوصی سازی به حساب نمی آید. از معضلات دیگر در این زمینه، می توان به عدم بهره وری و کارایی بنگاه ها پس از واگذاری به بخش خصوصی اشاره کرد. با وجود اینکه رصد بازدهی و کارایی این بنگاه ها پس از واگذاری برعهده سازمان خصوصی سازی است اما تا امروز نتیجه مثبتی در این رابطه به دست نیامده و بهره وری و کارآمدی شرکت های مذکور افزایش نیافته است. این در حالی است که خصوصی سازی، اگر همراه با ایجاد فضای رقابتی باشد، تأثیر بسزایی در ارتقای کیفیت کالاها و خدمات دارد. در یک بازار رقابتی، بنگاه های اقتصادی برای جذب مشتریان بیشتر و حفظ سهم بازار خود، ناچار به بهبود عملکرد، افزایش بهره وری، کاهش هزینه های تولید و ارائه محصولات با کیفیت تر هستند. این رقابت سالم، موجب افزایش نوآوری، توسعه فناوری های جدید و بهره گیری از روش های مدیریتی پیشرفته می شود که در نهایت به نفع مصرف کنندگان خواهد بود. علاوه بر این، خصوصی سازی و رقابتی شدن بازارها می تواند به افزایش گزینه های انتخاب برای مصرف کنندگان بینجامد. در شرایطی که شرکت های متعددی، یک صنعت فعالیت کنند، مصرف کنندگان از تنوع محصولات و خدمات بهره مند خواهند شد. این امر افزایش سطح رضایت مشتریان را در پی دارد. از طرفی، رقابت سالم موجب آن را فراهم می آورد تا تولید کنندگان به بازخورد مشتریان اهمیت بیشتری بدهند و تلاش کنند تا نیازهای بازار را بهتر درک کرده و تأمین کنند. با این حال، موفقیت در خصوصی سازی نیازمند طراحی دقیق فرایندها، نظارت مستمر و انتخاب اصولی واگذاری هاست. بدون در نظر گرفتن این الزامات، خصوصی سازی می تواند به چالش های جدیدی منجر شود و اهداف مورد نظر تحقق نیابد.

آتیەنو بررسی می کند

جزئیات اتصال شبکه های اعتباری بانکی بین ایران و روسیه

و ایرانی می توانند از طریق کارت میر و یا یکی از کارت های شبکه شتاب از فروشگاه های کشور میزبان خرید کنند که این اتصال موجب کاهش هزینه نقل و انتقال پول را فراهم خواهد کرد و تأثیر مثبتی بر توسعه گردشگری می گذارد.»

گسترش همکاری های اقتصادی

این روند همکاری ها هم در حوزه مالی، هم در سایر بخش های اقتصادی تحولات چشمگیری ایجاد می کند. به عنوان مثال، با تسهیل مبادلات مالی و کاهش هزینه ها، تجار دو کشور قادر خواهند بود به راحتی وارد بازارهای جدید و متنوع شوند و فرصت های بیشتری برای همکاری در زمینه های مختلف مانند صنعت، کشاورزی و فناوری و خدمات پیدا کنند. همچنین با گسترش زیرساخت های مالی و فنی مشترک، دو کشور از این قابلیت برخوردار خواهند شد که همکاری های خود را در زمینه های مختلف از جمله انرژی های تجدیدپذیر، توسعه پروژه های زیربنایی و نوآوری های تکنولوژیکی گسترش دهند. در کنار این ها، تلاش برای تقویت روابط مالی و اقتصادی به تسهیل سرمایه گذاری های مشترک و جذب سرمایه گذاران خارجی از سایر کشورها کمک می کند. ایران و روسیه با داشتن منابع طبیعی و بازارهای بزرگ این قابلیت را دارند تا فرصت های مناسبی برای سرمایه گذاری های استراتژیک فراهم آورند. این همکاری ها به ویژه در شرایط جهانی پرچالش کنونی، می تواند به تقویت روابط اقتصادی دو کشور باری رساند.

اشاره به اینکه مبنای بازرگانی بین دو کشور عمدتاً روبل است، توضیح داد: «پروژه اتصال شبکه های پرداخت شتاب ایران و میر روسیه شامل سه فاز می شود. در حال حاضر، فاز اول استفاده از کارت های شبکه شتاب از طریق نصب نرم افزار کهر با در گوشی موبایل در خودپردازهای کشور روسیه عملیاتی شده است. در فازهای بعدی، تجار و مسافران روسی

جایگزین «سویفت» در مبادلات تجاری ایران و روسیه دانست و گفت: «سازوکار اتصال به شتاب از طریق تلفن همراه میسر شده است.»

کامبیز میرکریمی اضافه کرد: «در حال حاضر بانک های ایران به روسیه متصل هستند و امکان انتقال اعتبارات را دارند.» عضو هیئت مدیره اتاق بازرگانی مشترک ایران و روسیه با

گزارش

در سال های اخیر، همکاری های اقتصادی بین ایران و روسیه با هدف کاهش وابستگی به نظام های مالی غربی و توسعه زیرساخت های مالی مستقل، روندی روبه رشد داشته است. در این راستا، تلاش برای جایگزینی سیستم های پیام رسان مالی و ایجاد راهکارهای جایگزین جهت تسهیل مبادلات تجاری و مالی بین دو کشور به یکی از اولویت های اساسی تبدیل شده است. با توجه به اهمیت این موضوع، اقدامات عملی برای هم گرایی نظام های پرداخت ایران و روسیه در دستور کار قرار گرفته تا تجار و مسافران دو کشور بتوانند بدون نیاز به واسطه های بین المللی، نقل و انتقالات مالی خود را انجام دهند.

این اقدام نه تنها به تجار ایرانی و روسی امکان می دهد تراکنش های خود را با سهولت بیشتری انجام دهند، بلکه زمینه را برای توسعه همکاری های اقتصادی در حوزه های مختلف از جمله انرژی، صنعت و گردشگری فراهم می کند. از سوی دیگر، پیاده سازی این طرح می تواند به افزایش حجم مبادلات تجاری میان ایران و روسیه کمک کند و مزایای متعددی را برای دو کشور به همراه داشته باشد. کاهش هزینه های نقل و انتقال پول، افزایش امنیت تراکنش ها و ایجاد بستر مناسب برای پذیرش گردشگران از جمله نتایج مثبت این پروژه به شمار می رود.

در همین رابطه، عضو هیئت مدیره اتاق بازرگانی مشترک ایران و روسیه، شبکه های اعتباری «میر» و «شتاب» را